

לר' יהודה ור' אלעזר – נוהג אף בחיה ועוף הטמאים. (אם מדרשת הכתוב רק הדם... ולא תאכל הנפש... – כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו, והטמאים בכלל זה, אם משום שאיסור אבר מן החי חל על איסור טמא, משום חומרו שהוא נוהג בבני נח. כן דעת ר' יהודה).
(בבן נח, אין חילוק בין בהמה לחיה. ואולם הרמב"ם כתב (מלכים ט, יא) שפטור באבמ"ה של עוף (אפשר לפי שאינו בכלל 'בשר' סתם. רדב"ז. וע"ע בכס"מ). והראב"ד השיגו.
ומבואר בסוגיא שבן נח חייב משום אבר מן החי בעוף טמא גם לאחר שחיטה, כל עוד הוא מפרכס, אבל בטהור, כיון שלישראל הוא מותר ע"י שחיטה, אף לב"נ מותר. וע' לעיל לג. וע"ע אחיעזר ח"ב ה, ח).

ג. אמר רב: אבר מן החי צריך כזית. ('אכילה' כתובה בו). אך לאו דוקא כזית בשר אלא כל שיש כזית ע"י בשר גידים ועצמות – חייב.

ד. בשר מן החי אין חייבים עליו אלא בכזית, כשאר איסורי אכילה.

ה. נטל צפור שאין בה כזית ואכלה – רבי פוטר, (והמנחת-חינוך (תנב, ז) מצדד שמ"מ אסור מן התורה אלא שפטור), שבהייה אינה עומדת לאברים. ולדעת רבא, אפשר שאם חישב עליה מתחילה לאכלה אבר אבר – חייב, שמועילה מחשבתו להיותה עומדת לאברים. ודוקא לו עצמו, ולא לאחר שלא חישב. ואביי נחלק. (הרמב"ם השמיט דין זה, ונראה כיון שאף לרבא אין הדבר מבורר, אלא אמר זאת ב'את"ל'. עפ"י מנחת חינוך תנב, ז).

ו. ר' אלעזר בר"ש מחייב, ('על אבר ממנה חייב על כולה לא כ"ש?!'). ואם חישב לאכלה מתה ואכלה חיה – לרבא אפשר שפטור, שמא יש לילך אחר מחשבתו. ואביי חולק.
(אם יש בה כזית – לרש"י, אף לרבי חייב משום בשר מן החי. ולהתוס' פטור, לפי שאינה עומדת בחייה לחתיכת בשר לכו"ע. ומשום נבלה – יתכן וחייבים עליה, לפי שבשעת בליעה היא מתה. ע' מהרש"א שצידד בדבר).

ז. עוף טמא – בין בחייו בין במותו, חייבים עליו משום איסור טמא אפילו אין בו כזית, משום 'בריה'. אבל משום נבלה אין חייבים אלא בכזית. (שארין שייך שם 'בריה', לפי שלא היתה נבלה כשנבראת. רש"י. וכן אין אומרים 'בריה' אלא בדבר שאילו ייחלק אין שמו עליו. עפ"י ראשונים. ולרמב"ם (מאכ"א ד, ג) יש שיטה אחרת, שהאוכל עוף טהור חי לוקה משום נבלה בכל שהו, מדין בריה. וע' בחדושי הגר"ח"ס ועוד).

דפים קב – קג

קסא. א. האוכל אבר מן החי עם בשר מן החי יחדיו, בהתראה אחת; וכן אבר מן החי עם בשר אחר של טרפה;

בשר מן החי ובשר של טרפה – כמה הוא חייב?

ב. האוכל אבר מן החי או בשר מן החי של בהמה טרפה – כמה חייב?

ג. מתי חל איסור אבר מן החי, מתי חל איסור טרפה ומתי חל איסור חלב?

ד. האוכל חלב מן החי של טרפה – כמה חייב?

א. נחלקו ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש על מקור איסור בשר מן החי, האם הוא נלמד מאותו כתוב שמוהיר על הטרפה (ובשר בשדה טרפה. ר' יוחנן), או מן הכתוב המזהיר על אבר מן החי (לא תאכל הנפש עם הבשר. רשב"ל).

נפקא מינה למנין המלקיות; שאם אכל אבר מן החי עם בשר מן החי – לר' יוחנן לוקה שתיים ולר"ל אחת. אכל בשר מן החי ובשר טרפה (של בהמה אחרת, שאין לדון משום 'אין איסור חל על איסור') – לריו"ח לוקה אחת ולר"ל שתיים. ואילו אכל אבר מן החי ובשר טרפה (מבהמה אחרת) – לכו"ע לוקה שתיים.

ב. אבר מן החי של בהמה טרפה; –

אם נטרפה בשעה שנולדה (או קודם לכן. תוס' ועוד) – אזי, לאותן דעות שבהמה בחייה לאברים עומדת, נמצא שאיסור אבר מן החי ואיסור טרפה חלים בבת אחת וחייב שתיים. ואם לאו לאברים עומדת, יש סוברים שאיסור אבמה"ח חל על טרפה (לפי שהוא מוסיף איסור לב"נ. וגם אפשר שחל מגזרת הכתוב, כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו – לר' אלעזר. עפ"י תוס'. וגם אפשר שחל ב'כולל', מתוך שחל על הגידים והעצמות חל גם על הבשר. ע' חזו"א י"ד ז-ב). וי"א שאינו חל, וחייב רק משום טרפה. (ואפשר שנחלקו ריו"ח ור"ל בשאלות אלו).

נטרפה לאחר הלידה – אם נוקטים שבהמה בחייה לאברים עומדת, אין איסור טרפה חל על איסור אבר. מלבד להסבר אחד, לר' יוחנן איסור חל על איסור וחייב שתיים. ואם לאו לאברים עומדת – באנו לשאלה הקודמת, אם איסור אבמה"ח חל על טרפה (משום 'מוסיף').

נטרפה בשעה שתלש את האבר – אם בהמה בחייה לאברים עומדת, כבר קדם וחל איסור אבמה"ח. ואם לאו לאברים עומדת – חייב שתיים, ששני האיסורים חלו בבת אחת. (וכן פסק הרמב"ם. ומשמע מדבריו שאם נטרפה קודם לתלישת האבר, אין חייבים משום אבר מן החי – ע' לחם משנה – מאכ"א ה; שער המלך – איסור"ב יז, ח דף סד, ב).

בבשר מן החי – נחלקו רש"י ותוס' אם איסור זה חל בבהמה בחייה (רש"י), או כאן הכל מודים שאינו חל אלא משעת פרישתו מן הבהמה (תוס'). ואולם לר' יוחנן בלאו הכי בבשר מן החי של טרפה לעולם אינו חייב אלא אחת, שהרי 'לאו' אחד לשניהם, כנ"ל.

ג. איסור אבר מן החי נחלקו בו תנאים (רבי וראב"ש) ואפשר גם אמוראים (ריו"ח ורשב"ל), האם הוא חל בכל בהמה בשעת לידתה, (לפי שבהמה בחייה לאברים היא עומדת. כלומר, לולא שאסרה תורה לאכול אבמה"ח. עפ"י פלתי), או רק כאשר נתלש האבר, רק אז חל האיסור. (יש אומרים שאף לפי דעה זו, יש איסור עשה, 'שאינו זבוח' על כל בהמה בחייה. ויש חולקים. עתוס' שבועות כד. ד"ה האוכל).

איסור טרפה חל משעת ההטרפות. (ואם נטרפה קודם ללידה – חל האיסור משעת הלידה ולא קודם לכן. עפ"י תוס'). ואולם לפי דעת האומר בהמה בחייה לאברים עומדת והרי היא אסורה כבר משום אבר מן החי, אם נטרפה לאחר לידתה, לא חל עליה איסור טרפה בהחלט אלא תלוי ועומד עד שמתה, שהרי איסור אבמה"ח מונע מלחול עליו איסור טרפה.

איסור חלב חל משעת הלידה. (ואף לדעת הסובר שהתולש חלב חי מהשליל ואכלו חייב, אינו חל אלא ביציאתו ממעי אמו. עפ"י תוס').

ד. האוכל חלב מן החי של טרפה – לר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן, חייב שתיים. ולר' אמי ור' אבהו בשם ר' יוחנן, חייב שלש, משום 'מן החי', חלב, וטרפה. (הרמב"ם פסק שלוקה שלש. וע' בבאור שיטתו בלח"מ – מאכ"א ה; שעה"מ איסור"ב יז, ח; זכר יצחק לה"ה עתה).

ובארו מחלוקתם בכמה פנים: א. כגון שנטרפה בלידתה, והשאלה היא אם בהמה בחייה לאברים עומדת וחל איסור אבמ"ה ביחד עם שני האיסורים האחרים, אם לאו לאברים עומדת ולא חל איסור אבמ"ה על טרפה וחלב. ב. כמקרה הנ"ל, ונחלקו בשאלה אם איסור אבמ"ה חל על חלב וטרפה (משום 'מוסיף') אם לאו. (ואפילו אם ננקוט שהוא חל על טרפה, שמא לא חל על חלב שהוא חמור, בכרת. עתוס'. ג. כגון שנטרפה אח"כ, ונחלקו אם איסור טרפה, כשם שהוא חל על איסור חלב (מגילוי הכתוב), כך הוא חל על 'מן החי', שאיסור חל על איסור, (ויש גם חומר באיסור טרפה על אבמ"ה, שכיון שנטרפה שוב אין לה התר, אבל לאבמ"ה יש התר בשחיטה – עתוס' יבמות לג:), אם לאו. (ועתוס' אופן נוסף בהסבר המחלוקת, לדעת רבא).

דף קג

קסב. א. אבר מן החי מחולק – האם חייבים על אכילתו?

ב. החיוב על מאכלות אסורות – האם הוא תלוי בהנאת גרונו או בהנאת מעיו? מאי נפקא מינה?

א. אבר מן החי שחולק קודם הכנסתו לפה – לר' יוחנן (אליבא דרב דימי ורבין) פטור, (היות וחיידוש הוא שחיבה תורה על גידין ועצמות, אין לך בו אלא חיידוש, כשאוכלו בבת אחת. רש"י. ומשמע מרש"י שאם חלקו והכניסו לתוך פיו ובלע בבת אחת – חייב. והתוס' חולקים וסוברים שבכל אופן פטור, שצריך שיהא מחובר בעת הבליעה, להיות עליו שם 'אבר'). ולר' אלעזר – חייב, (וכן לר' אסי בדעת ר' יוחנן. רש"י. ועמ"ש"א), שמחוסר קירבה בין החלקים – לאו כמחוסר מעשה דמי, ויש כאן 'כזית' שלם. (מדברי הרמב"ם נראה שמפרש 'חלקו' – שהפריד הבשר מהגידים והעצמות, אבל אם חתך את האבר, ובכל חתיכה יש כזית בשר גידים ועצמות – חייב. וע' בחדושי הגר"ח – שם ד, ג.). חילקו מבפנים (סמוך לבית בליעתו. רש"י) – לריו"ח חייב, שהרי נהנה גרונו בכזית. ולר"ל פטור, שהרי צריך אכילת מעיו, ובמעיו אין שיעור אכילה ב"א. (ואי אתה מוצא אלא באבר קשה שאין לועסים אותו אלא בולעו כזית שלם, בשר גידין ועצם). (יש להדגיש שכל זה אמור בנוגע לחיוב 'אבר' – בשר גידין ועצמות, אבל אם אכל כזית בשר מן החי, חייב בכל אופן, כשאר איסורי אכילה).

ב. לדעת ר' יוחנן, חיובי אכילה תלויים בהנאת גרונו. ולדעת ר"ל – בהנאת מעיו.

הנפקותות המבוארות בסוגיא: א. אבר מן החי שחילקו בתוך פיו סמוך לבית בליעתו, וכנ"ל. ב. האם האכל שבחיד, שכבר הורגש טעמו וגרונו נהנה בו (להוציא זה שבין השניים), מצטרף לשיעור כזית לחיוב, או אין לצרף אלא מה שנבלע למעיו. ג. אכל חצי כזית והקיא, ואכל עוד חצי כזית, זה או אחר – לריו"ח חייב, שהרי נהנה גרונו בכזית (ואפילו זה שכבר נבלע, אינו נידון בבליעתו כמעוכל, [בזמן שהוא ראוי עדיין לאכילה. עפ"י תו"י יומא פא.], והרי הוא כשאר אכלין שחייבים עליו), ולר"ל פטור, שהרי לא נהנו מעיו בכזית (וכן כשאוכל כזית והקיא וחזר ואכלו – לריו"ח לוקה שתיים).

דף קד

קסג. א. מה דינם של בשר בהמה, בשר חיה ועוף, ובשר דגים וחגבים – לענין אכילתם עם חלב; בישולם עם

חלב; העלאתם עם חלב על השלחן?

ב. אלו קולי הלכות נמנו בחלת חוצה לארץ?

ג. האם חכמים גזרו גזרה לגזרה?